

REKVALIFIKÁCIA SOCIÁLNYCH PODNIKOV

Prečo Projekt EQUAL R.I.S.

Hlavným cieľom projektu je prispievať ku kvalite služieb, ktoré sú poskytované sociálnymi podnikmi na území Campanie, a to prostredníctvom činností výskumu, analýzy potrieb a špecializovaných školení, ktoré sú zamerané na:

- * vypracovanie mapy ponuky a dopytu sociálno-opatrovateľských služieb verejného aj súkromného charakteru;
- * stanovenie manažérskych aj operatívnych odborností, ktoré sú vyžadované pre tento sektor;
- * vytvorenie nových odborných aktérov a napomáhanie rekvalifikácii operátorov tohto sektoru a zvyšovať odbornú úroveň ľudského kapitálu so špecifickým odvolaním sa na manažérske a správne kompetencie pre účely posilnenia kapacity diverzifikácie, inovácie, postoja ku spolupráci a konkurencie schopnosti.

Projekt R.I.S

Akcia 1 (prípravná): Prvé kontakty so zahraničím a definovanie nadnárodného partnerstva, plán výkonu aktivít

Akcia 2: Realizácia aktivít

Akcia 3: Mainstreaming

O najvýznamnejších produktoch

Tri výskumy o:

- 1) Európsky výskum o sociálnom podniku
- 2) Národný a regionálny systém dopytu a ponuky sociálnych služieb
- 3) Analýza potrieb a kompetencií v treťom sektore

Dva kurzy špecializovaného vzdelávania

Európsky výskum: Tretí sektor a sociálny podnik v európskom kontexte

Pokiaľ ide o hodnotenie skúmaného javu v európskom rozmere, tak sa nám javí značne heterogénny, ak konfrontujeme rôzne národné situácie. Európsky projekt EMES (*Emergence of Social Enterprises*) vypracoval súbor opakujúcich sa kritérií vo väčšine kontextov, ktoré sú zamerané na vytvorenie "ideálneho typu" sociálneho podniku, ktorý sa dá uplatniť a to aspoň vo všeobecnej rovine v každom členskom štáte.

Na jednej strane sa stanovujú kritériá ekonomicko-finančného charakteru a na druhej strane sú určené parametre, ktoré sa týkajú hlavne sociálnej oblasti a správania sa.

Ekonomická a podnikateľská oblasť sú určené na základe štyroch ukazovateľov:

- ***kontinuálna činnosť výroby produktov a /alebo predaj služieb;***
- ***vysoká úroveň samostatnosti;***
- ***signifikantné ekonomické riziko;***
- ***minimálne množstvo platenej činnosti.***

Kritériá, ktoré sa týkajú sociálneho rozmeru, sú nasledovné:

- ***vytýčený cieľ predstavuje úžitok pre všetkých občanov;***
- ***iniciatíva je zahájená skupinou občanov;***
- ***rozhodovacie právomoci nie sú spojené s účasťou na kapitále podniku;***
- ***účasť osôb, ktorých činnosť zaujíma;***
- ***obmedzené delenie zisku.***

Po stanovení základného európskeho scenáru sa pristúpilo k hĺbkovej štúdii piatich špecifických národných reprezentatívnych kontextov, ktoré zároveň predstavujú „homogénne skupiny“ krajín, t.j. Francúzsko, Holandsko, Portugalsko, Fínsko a Írsko.

Francúzsko

Sociálne podniky sa zameriavajú na vytvorenie pracovných príležitostí pre nezamestnaných, ktorí sú vylúčení z trhu práce z dôvodu nízkej odbornej kvalifikácie; zaujímajú sa viac o bežné, ľahko štandardizovateľné služby, alebo o služby, ktoré sa týkajú samotnej osoby alebo oblasti *catering*. Analýza poukázala na 2 významné aspekty:

- vývoj sociálnych služieb v dvoch prevalentných oblastiach činnosti, a to asistencia deťom a domáca opatrovateľská činnosť;
- vytvorenie služieb poskytovaných v blízkosti, alebo služieb, ktoré uspokojujú individuálne, alebo kolektívne požiadavky a to v rámci ich blízkosti, z hľadiska ich objektívnej blízkosti v rámci miestneho územia, ako aj pokiaľ ide o osobný rozmer poskytovaných služieb (Laville, 1992; Nyssens a Petrella, 1996).

Blízkosť sa prenáša do poskytovania služieb priamo doma, alebo v mieste, ktoré sa nachádza v blízkosti miesta bývania. Toto si vyžaduje osobný rozmer služieb; ktoré sú „dodávané priamo“ doma, alebo spadajú do vzdialenosti na úrovni mestskej časti.

Holandsko

Charakteristikou tejto krajiny sú „plány rozvoja mestských častí“, vo flámskom jazyku *BuurtBeheer Bedrijven (BBBs)*. Môžeme ich považovať za samostatné sociálne podniky, kde majú obyvatelia možnosť pracovať na čiastočný úväzok a dostávajú plat, pričom vykonávajú práce údržby na domoch, alebo sa venujú sociálnym službám pre iných obyvateľov daného miesta. Využíva sa právna forma nadácií.

Portugalsko

Keď sa hovorí o sociálnom hospodárstve v Portugalsku, vzťahuje sa to na organizácie, ktoré ponúkajú verejné služby a produkty a ktorých činnosť je inšpirovaná cítením solidarity a spoluzdieľania. Rozdiel medzi sociálnym hospodárstvom a *non profit* odvetvím spočíva v tom, že do posledne menovaného sú začlenené vzájomné poisťovne a družstvá, ktoré sú vylúčené zo sociálneho hospodárstva, pokiaľ tieto rozdeľujú zisk medzi svojich členov. Organizácie občianskej spoločnosti môžu mať rôznu právnu formu, ako sú: združenia, nadácie, organizácie miestneho rozvoja, cirkevné komunity, múzeá, mimovládne organizácie rozvoja, združenia vzájomného poistenia a družstvá.

Fínsko

Existujú dve dôležité združovacie formy v treťom sektore: družstvá, ktoré pracujú v oblasti integrácie na trh práce a pracovné družstvá. V súčasnosti je v krajine veľmi rozšírené zakladanie družstiev invalidov v oblasti integrácie na trh práce. Pokiaľ ide o oblasť legislatívy, v r. 2004 vstúpil do platnosti zákon o sociálnych podnikoch, ktorý ako základný element stanoví že aspoň 30% celkových pracovných síl musí byť zložených z invalidov a dlhodobo nezamestnaných.

Írsko

Keď sa hovorí o sociálnom hospodárstve a o sociálnych podnikoch, má sa na mysli jeden ďalší sektor, ani verejný ani súkromný, v ktorého centre záujmu je produkcia služieb a to špeciálne v kontexte, kde sa tradičné mechanizmy trhu javia ako neúčinné. Hlavný vklad pre rozvoj sociálneho hospodárstva vychádza z činnosti, ktorej cieľom je miestny rozvoj a rozvoj samosprávnych krajov, ktorý je podporovaný presvedčenou politikou bojovať proti nezamestnanosti v najviac znevýhodnených oblastiach. Z uvedeného vyplynuli WISE, *work integration social enterprises*. Najčastejšou právnou formou sú akciové spoločnosti, *trust* a družstvá. Všeobecne sa dajú sociálne podniky lepšie odlíšiť na základe ich cieľov a vyvíjaných činností, ako na základe právnej formy spoločnosti.

Prieskum sociálnych služieb v Taliansku a v regióne Campania

Výskum umožňuje dosiahnuť dostatočne kompletný prehľad stavu sociálnych podnikov v Taliansku. V rámci perspektív a udržateľného hospodárskeho rozvoja tretí sektor v súčasnosti zaznamenáva pozitívny dynamický rozvoj v porovnaní s ostatnými odvetviami. A hlavne na základe dostupných zdrojov by daný sektor mal predstavovať cca 6 % súkromných podnikov, s podielom zamestnanosti 4,5 až 5,3%.

V treťom sektore pracujú organizácie, ktorých cieľom je vyriešiť konkrétne problémy (namiesto toho aby pokryli nové segmenty trhu) v referenčnom koncepčnom rámci sociálneho charakteru, spojenom so špecifickými potrebami:

- uznané a neuznané združenia

- organizácie dobrovoľníkov
- sociálne družstvá
- mimovládne organizácie – NGO
- nadácie
- združenia sociálneho rozvoja
- výbory

V súčasnosti sociálne družstvá predstavujú cca 4 500 podnikov, 70% z nich poskytuje sociálne služby pobytového alebo nepobytového charakteru, a to špeciálne v prospech invalidov, starých osôb, drogovovo závislých a mladých, ktorých rodiny sa ocitli v núdzi. Zamestnávajú viac ako 80 000 osôb. Cca 1 500 družstiev pracuje pre začlenenie na trh práce s viac ako 23 000 zamestnancami, 19 300 z nich sú osoby v znevýhodnenej situácii.

Existuje 221 412 *neziskových* aktívnych podnikov. Z nich sa polovica nachádza v severnom Taliansku a dve tretiny vykonávajú činnosť hlavne v oblasti kultúry, športu a rekreácie. 55,2% z nich bolo založených za posledných desať rokov, čo poukazuje na relatívne nové tohto javu. V 91,3% prípadov sú to združenia, uznané (61 313) a neuznané (140 746). Okrem toho je aktívnych aj 3 008 nadácií a 4 651 sociálnych družstiev, ktoré aj napriek tomu, že sú menej početné, zohrávajú veľmi významnú úlohu, pokiaľ ide o nimi vyvíjané činnosti, počet zamestnancov a ekonomickú konzistentnosť ich iniciatív.

V neziskových inštitúciách je zamestnaných 630 000 zamestnancov s platom, je to významný podiel na zamestnanosti aj z celoštátneho hľadiska: 532 000 sú zamestnanci, 80 000 má dohodu o koordinovanej a kontinuálnej spolupráci, a 18 000 sú detašovaní pracovníci alebo riadení inými podnikmi / alebo inštitúciami. K nim treba pripočítať 3,2 miliónov dobrovoľníkov, 96 000 rehoľníkov a 28 000 osôb s výhradou svedomia.

Celkovo talianske *neziskové* inštitúcie deklarujú 38 miliárd Euro príjmov a viac ako 35 miliárd Euro výdajov. Príjmy sú teda vyššie ako výdaje, a to asi o cca 2 miliardy Euro. Ekonomické hodnoty sú prerozdeľované nehomogénnym spôsobom medzi sektory prevalentnej činnosti, a to jednak v absolútnom vyjadrení, ako aj v priemerných sumách. 60% celkových príjmov sa sústreďuje na 3 oblasti – sociálna pomoc, zdravotníctvo, kultúra, šport a rekreácia – zatiaľ čo, v porovnaní s priemernými príjmami, inštitúcie s väčšími ekonomickými rozmermi sú činné hlavne v oblasti iných činností (1,55 miliónov Euro), v zdravotníctve (cca 720 000 Euro) a vo filantropii a rozvoji dobrovoľníckej činnosti (viac ako 600 000 Euro).

Pokiaľ ide o prieskum v Campanii:

- 1) vybraná vzorka nemôže byť považovaná za reprezentatívnu z hľadiska celého obyvateľstva v Campanii ani z hľadiska všetkých užívateľov sociálnych služieb;
- 2) prieskum, s ohľadom na potrebnú delikátnosť niektorých tém a predmetov výskumu, poukázal na ťažkosti a dokonca až neschopnosť oslovených osôb odpovedať na dotazník.

Ohraničenia, ktoré sa odvíjajú od výskumu, sa dajú pripísať potrebe osobného poskytovania služieb užívateľom, práci zahrnutých dotazovateľov alebo poverených pracovníkov sociálnych podnikov.

Výskum sa sústredil na potreby **najslabších vrstiev**. Potreby maloletých a problematiky súvisiace s detstvom boli zahrnuté v častiach dotazníka, na ktoré mohli odpovedať rodičia a týkali sa rôznych vekových skupín detí.

Výskum môže byť definovaný ako **kvalitatívno-kvantitatívny** a to s ohľadom na počet respondentov, t.j. **150** a bez toho, že by sa považoval za signifikantný v štatistickom ponímaní, predsa predstavuje zaujímavý prierez skutočnej situácie nášho kraja. Hlavne pokiaľ ide o sociálne najslabšie vrstvy. Respondenti, aspoň v niektorých kategóriách, sa javia ako osobný svedkovia silnej núdze a vylúčenia, ku ktorého šíreniu v rámci územia Campanie môžu prispievať ekonomické, pracovné a zdravotné problémy.

Dotazník mal spolu 35 otázok a 7 vyjadrení, ktoré sa týkajú sociálno-ekonomických pomerov oslovených, bol zameraný na hlavné problémy, ktorým čelia rodiny v Campanii a snažil sa určiť jednak problematiku oslovených, ako aj príbuzných, ktorí žijú s nimi v spoločnej domácnosti. S výnimkou užívateľov služieb, ktorí nemohli odpovedať zo zdravotných dôvodov, a prípadov, kde sa považovalo za dôležitejšie získať odpoveď rodičov pre účely prieskumu, boli to priamo užívatelia sociálnych služieb, ktorí predstavovali cieľovú skupinu výskumu.

Témy dotazníka, zhromaždené podľa makro-oblastí, boli nasledovné:

- sociálno-ekonomické informácie o oslovených osobách;
- informácie o bývaní oslovených osôb a relatívne problémy a spôsoby ich riešenia;
- informácie, týkajúce sa zamestnania;
- informácie, týkajúce sa zdravotného stavu;
- informácie o deťoch v opatere a príslušné problémy rôznych vekových skupín (vek 0 – 5 rokov, vek základnej, strednej a vysokej školy, produktívny vek)
- základné problémy na rodinnej úrovni a primárne potreby;
- problémy lokality bydliska;
- sociálne a zdravotnícke služby, ktoré boli využívané;
- potreby sociálnych služieb;
- eventuálne hodnotenie spokojnosti so sociálnymi službami.

Regionálny prieskum potrieb v oblasti vzdelávania – školenia

Cieľom tohto výskumu bolo zistiť vzdelávacie a odborné potreby v oblasti vzdelávaní - školení u organizácií, ktoré sú činné v neziskovej oblasti v Campanii.

Oganizácie, ktoré produkujú služby, sa opierajú o schopnosti a motiváciu personálu. Z tohto dôvodu sa javí ohniskom vzdelávanie pracovníkov a dobrovoľníkov; jedna časť prostriedkov teda musí byť vynaložená na odborné vzdelávanie.

Z preverenia sociálnej legislatívy v Campanii a na základe predpokladu maximálneho rozvoja, ktorý sa bude odvíjať hlavne od rámcového zákona reformy asistencie, sa dá odvodiť, že v budúcich rokoch bude narastať dopyt po určitých odborníkoch, ktorých je

už dnes nedostatok, aj keď zatiaľ je ešte nedostatočne určený rámec oblastí ich odborností.

Výskum bol realizovaný prostredníctvom poskytnutia krátkého dotazníka, ktorý bol publikovaný „on line“ a k jeho vyplneniu bolo vyzvaných 70 organizácií z celého územia Campanie. Respondenti predstavujú 48 organizácií, sú rôzneho charakteru a patria do rôznych oblastí tretieho sektora. Osoby, ktoré sa zúčastnili analýzy a ktoré odpovedali na dotazník a v niektorých prípadoch boli aj ochotné poskytnúť telefonický rozhovor, boli práve tie, čo zastávajú v oslovených podnikoch funkcie v oblasti riadenia a správy ľudských zdrojov.

Non profit – neziskové organizácie, ktoré sa zúčastnili, sú organizácie dobrovoľníkov, družstvá, Onlus, NGO a sociálne podniky, t.j. neziskové podniky a konzorciá. Hlavné oblasti činností boli rozlíšené na základe typu poskytovaných služieb. 42% organizácií respondentov poskytuje hlavne služby sociálno-zdravotníckeho charakteru, 25% služby hlavne zdravotníckeho charakteru a ďalších 25% hlavne sociálneho charakteru. Ostávajúcich 8% poskytuje služby iného typu, ako je napr. začlenenie na trh práce.

Ide hlavne o relatívne mladé organizácie a štruktúry, pretože viac ako 30% z nich zahájilo svoju činnosť v 90-tych rokoch, medzi r. 1991 a 2000. Ale existuje hutná skupina (28%), ktorá už má za sebou dlhú činnosť a ktorá začala svoju prácu ešte pred r. 1980. 18% organizácií bolo založených v rokoch 1981 až 1990. A nakoniec skupina tých najmladších podnikov, ktoré boli založené po r. 2001, dosiahla zjavnú váhu a predstavuje 17%.

Produkty / činnosti nadnárodného partnerstva

- Prieskum NGO v Taliansku
- Prieskum sociálnych služieb v Taliansku
- Správa o metodológii vzdelávania
- Výmena študentov, ktorí sa zúčastňujú *stáží*

Prieskum mimovládnych organizácií v Taliansku

Mimovládne organizácie v Taliansku sú organizácie dobrovoľníkov, „ONLUS“, ktoré pracujú v špecifickej oblasti spolupráce zameranej na rozvoj. Definícia je zakotvená v zákone 49/87, ktorý stanoví určenie tých organizácií, ktoré po výrazne selektívnom prešetrení sú štátom považované za spoľahlivé a potom im je zverená realizácia projektov spolupráce zameranej na rozvoj. Sú to neziskové organizácie a teoreticky sú založené na práci dobrovoľníkov. Ide však o realitu úplne odlišnú od „čistej“ dobrovoľnej práce. Rozvíjajú a organizujú činnosti medzinárodnej spolupráce, ktoré sú zamerané na rozvoj chudobných krajín.

V 57 talianskych okresoch (zo 109) sa nachádza sídlo aspoň jednej mimovládnej organizácie, a to aj keď je zrejmé, že najsilnejšia koncentrácia je v hlavnom meste (kde

sa nachádza vysoký počet medzinárodných organizácií) a v okresoch veľkého hospodárskeho rozvoja (Miláno a Turín). V Ríme, Miláne a Turíne je sústredených viac ako 55% právnych sídiel talianskych mimovládnych organizácií a ďalšie veľké okresy (Boloňa, Neapol, Florencia, Janov, Palermo) sotva dosahujú 8% z celkového počtu.

Plánovanie a poskytovanie 2 školení

- Vzdelávacie aktivity sa sústreďujú na odbornú oblasť sociálnych služieb so špecifickým zameraním na sociálne podniky, ktoré predstavujú podnikateľskú formu tretieho sektoru.
- Jedná sa o podniky, ktoré vyrábajú a predávajú sociálne užitočné služby a ktoré zohrávajú primárnu úlohu pre sociálne hospodárstvo a systém *Welfare*.
- Vzdelávacie aktivity sa orientujú hlavne na podnikateľské, manažérske a organizačné kompetencie sociálnych operátorov, ktorí založia podnik a/alebo v ňom zastávajú strategické a riadiace postavenie.

1. Kurz doplnenia vedomostí pre sociálnych operátorov Cieľ

- Vzdelávacie projekt vytýčil školenie doplnenia odborných vedomostí a je adresovaný pracovníkom tretieho sektoru.
- Vzdelávacie návrh bol vytvorený ako reakcia na potreby sociálnych podnikov mať kvalifikovaný personál, ktorý bude schopný:
 - spravovať nástroje a postupy spojené s organizáciou a správou sociálnych podnikov;
 - napomáhať proaktívnemu správaniu sa tohto sektoru;
 - usmerňovať koncept "subsidiarity" sociálnych služieb a prekonať koncepciu "asistencie".

Adresáti

- Je určený pre 20 zamestnancov podnikov, ktoré vyvíjajú činnosť v treťom sektore. Účastníci musia spĺňať nasledovné kritériá:
 - ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou
 - vek od 18 do 65 rokov
 - trvalý pobyt v regióne Campania

Skladba kurzu

- Aula 160 h

- E-learning 13 h
- V zamestnaní 40 h na Slovensku a v Taliansku

Didaktický program

. Modul č. 1 – Zameranie: predstavenie plánu školenia	5 h
. Modul č. 2 – Organizácia sociálnych služieb	30 h
. Modul č. 3 – Normatívne a právne aspekty sociálneho podniku	25 h
. Modul č. 4 – Organizácia a správa sociálneho podniku	30 h
. Modul č. 5 – Sociálna zodpovednosť podniku	20 h
. Modul č. 6 - Marketing pre sociálny podnik	20 h
. Modul č. 7 – Kvalita a <i>sokojnosť zákazníka</i>	15 h
. Modul č. 8 - Techniky <i>získavania finančných prostriedkov</i>	15 h
. Modul č. 9 – Spreádzanie v zamestnaní	40 h

2. Kurz vzdelávania pre sociálnych operátorov

Cieľ

- Projekt si vytýčil úlohu vyškoliť sociálnych operátorov – expertov na zakladanie sociálnych podnikov, riadenie, správu a manažérske služby sociálnej prospešnosti.
- Cieľom je podporovať osoby, ktoré majú zámer založiť sociálny podnik a/alebo osoby ktoré chcú zastávať funkcie strategického vedenia a rozvoja v sociálnych podnikoch a/alebo v odvetviach štátnej správy, ktoré navrhujú a plánujú opatrenia v oblasti sociálnych služieb, aby získali zručnosti v nasledovných oblastiach:
 - * administratívne, právne, ekonomické a finančné vedenie sociálnych podnikov
 - * organizácia služieb sociálnej prospešnosti
 - * marketing a komunikácia
 - * *fund raising*
 - * *projektový manažment*
 - * meranie kvality sociálnych služieb
 - * informatika

Adresáti

- 20 nezamestnaných a/alebo tých čo hľadajú prvé zamestnanie, ktorí spĺňajú nasledovné kritériá:
 - absolventi aspoň prvého stupňa vysokoškolského štúdia
 - vek medzi 25 až 50 rokov
 - trvalý pobyt v regióne Campania

Skladba kurzu

- Aula 279 h
- Učebňa informatiky 67 h
- E-learning 14 h školenia s tútorom *online*

- Stáž 240 h v sociálnom podniku, verejnej správe, pod patronátom

Didaktický program

. Modul č. 1 – Úvod do plánu školenia	16 h
. Modul č. 2 – Genéza tretieho sektoru	20 h
. Modul č. 3 – Legislatíva III. sektoru	20 h
. Modul č. 4 – Založenie sociálneho podniku	30 h
. Modul č. 5 – Komunikácia v sociálnom podniku	20 h
. Modul č. 6 – Ekonomická rovnováha	30 h
. Modul č. 7 – Finančná rovnováha	40 h
. Modul č. 8 – Základy marketingu	14 h
. Modul č. 9 – Systémy kvality a normy pre certifikáciu systémov sociálnej prospešnosti	20 h
. Modul č. 10 – Informatika pre ECDL	67 h
. Modul č. 11 – <i>Projekt práca</i>	60 h
. Modul č. 12 – Preverenie a ohodnotenie osvojenia si učebnej látky	23 h
. Stáž	240 h

Umberto Pagano

*Ekonomická fakulta Univerzity Fridricha II. V Neapoli
Taliansko*